

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Capitularia Regvm Francorum

Additae sunt Marculfi monachi & aliorum formulae veteres, & Notae
doctissimorum virorum

Baluze, Etienne

Parisiis, 1677

Capitularia Vetervm Regvm.

urn:nbn:de:hbz:466:1-19366

CAPITVLARIA
REGVM
FRANCORVM.

CHILDEBERTI
REGIS
CONSTITVTIO

*De abolendis reliquiis idololatriæ, & de sacrorum
dierum festiuitatibus castè celebrandis,*

Data circa annum Christi DLIV.

*Incipit epistola clementissimi & beati Regis nostri Childeberti
data per Ecclesias sacerdotum vel omni populo.*

REDIMUS hoc Deo propitio & ad nostram mercedem & ad salutem populi pertinere si populus Christianus, relicta idolorum cultura, Deo, cui integram promissimus fidem, in quantum inspirare dignatus fuerit, purè deservire debeamus. Et quia necesse est ut plebs quæ sacerdo-

tis præceptum non ita ut oportet custodit, nostro etiam corrigatur imperio, hanc chartam generaliter per omnia loca decrevimus mittendam, præcipientes ut quicumque admonitus de agro suo, ubicunque fuerint simulacra constructa vel idola daemonei dedicata ab hominibus, factum non statim abjecerint, vel sacerdotibus hæc destruentibus prohibuerint, datis fidei iussoribus non aliter discedant nisi in

A ij

nostris obtatibus presententur. Qualiter in sacrilegis Dei injuria vindicetur nostrum est pertractandum, & quia fides nostra ut verbo de altario sacerdote faciente quacunque de Evangelio, Prophetis, vel Apostolo fuerit adnuntiatum, in quantum Deus dat intellectum, ad nos querimonia processit multa sacrilegia in populo fieri, unde Deus laedatur, & populus per peccatum declinet ad mortem; noctes pervigiles cum ebrietate, scurrilitate, vel canticis, etiam in ipsis sa-

cris diebus Pascha, natale Domini, & reliquis festivitibus, vel adveniente die dominico, banstrices per villas ambulare. Haec omnia, unde Deus agnoscitur laedi, nullatenus fieri permittimus. Quicumque post commonitionem sacerdotum vel nostrum praecceptum sacrilegia ista perpetrare praesumpserit, si servilis persona est, centum ictus flagellorum ut suscipiat jubemus. Si vero ingenuus aut honoratior fortasse persona est..... *Cetera desiderantur.*

CHLOTHARII REGIS CONSTITVTIO GENERALIS,

Data circa annum DLX.

CLODACHARIUS Rex Francorum omnibus agentibus. Vfus est clementiae principalis necessitatem provinciarum vel subiectorum sibi omnium populorum provida sollicitudinis mente tractare, & pro quiete eorum quacunque iuste sunt observanda indita in titulis constitutione conscribere; quibus quantum plus fuerit iustitiae atque integritatis impensum, tantum pronius amor devotionis incumbit. Ideoque per hanc generalem auctoritatem praecipientes jubemus ut in omnibus causis antiqui juris forma servetur, & nulla sententia a quolibet iudicum vim firmitatis obtineat quae modum legis atque aequitatis excedit.

II. In parentum ergo successione quicquid legibus decernitur observetur, omnibus contra impetrandi aliquid licentia derogata: quae si quolibet ordine impetrata fuerit vel obtenta, a iudicibus repudiata, inanis habeatur & vacua.

III. Si quis in aliquo crimine fuerit accusatus, non condemnatur penitus inauditus. Sed si in crimine accusatur, & habita discussione fuerit fortasse convictus, pro modo criminis sententiam excipiat ultionis.

IV. Inter Romanos negotia causarum Romanis legibus praecipimus terminari.

V. Si quis auctoritatem nostram subreptitice contra legem eliquerit fallendo Principem, non valebit.

VI. Si iudex aliquem contra legem iniuste damnaverit, in nostri absentia ab Episcopis castigetur, ut quod perperè iudicavit, versatim melius discussione habita emendare procuret.

VII. Nullus per auctoritatem nostram matrimonium viduae vel puellae sine ipsarum voluntate praesumat expetere; neque per suggestiones subreptitias rapiantur iniuste.

VIII. Sanctimonialia nullus sibi in conjugium audeat sociare.

IX. Vt auctoritates cum iustitia & lege competente in omnibus habeant stabilem firmitatem, nec subsequenter auctoritatibus contra legem elictis vacuentur.

X. Vt oblationes defunctorum Ecclesiis deputatae nullorum competitionibus auferantur praesenti constitutione praestamus.

XI. Agraria, pascuaria, vel decimas porcorum, Ecclesiae pro fidei nostrae devotione concedimus, ita ut actor aut decimator in rebus Ecclesiae nullus accedat, Ecclesiae vel Clericis nullam requirant agentes publici functionem qui avi vel genitoris aut germani nostri immunitatem meruerunt.

XII. Quacunque Ecclesiae vel Clericis aut quibuslibet personis a gloriose memoriae praefatis Principibus munificentiae largitate conlata sunt, omni firmitate perdurent.

XIII. Quicquid Ecclesia, Clerici, vel provinciales nostri, intercedente tamen iusto possessionis initio, per triginta annos inconcusso jure possedisse probantur, in eorum ditione res possessa permaneat, nec actio tantis ævi spatii sepulta ulterius contra legum ordinem sub aliqua repetitione confurgat, possessione in possessis jure sine dubio permanente.

Provideat ergo strenuitas universorum judicum ut præceptionem hanc sub omni observatione custodiant, nec quicquam aliud agere aut judicare quam ut hæc præceptio secundum legum Romanarum seriem continet, vel sexus quarundam gentium juxta antiqui juris constitutionem olim vixisse dimoscitur, sub aliqua temeritate præsumant.

PRÆCEPTIO GLORIOSISSIMI REGIS GVNTRAMNI
ad Episcopos & judices regni sui de observando die dominico & aliis, edita in confirmatione Concilij secundi Matisconensis anno DLXXXV.

GVNTRAMNUS Rex Francorum omnibus Pontificibus ac universis sacerdotibus & cunctis iudicibus in regione nostra constitutis. Per hoc supernæ majestatis auctorem, cujus universa reguntur imperio, placari credimus, si in populo nostro justitiæ jura servamus: & ille pius pater & dominus, qui humanæ fragilitatis substantiam suo semper adjuvare consuevit auxilio, melius dignabitur cunctorum necessitatibus que sunt opportuna concedere, quos cognoscit præceptorum suorum monita custodire. Dum pro regni ergo nostri stabilitate, & salvatione regionis, vel populi sollicitudine attentius pertractemus, agnovimus infra regni nostri spatia universa scelera que canonibus & legibus pro divino timore puniri consueverant, suadente adversario boni operis perpetrari, & ex hoc proculdubio indignatione cælesti per diversas sæculi tempestates homines ac pecora aut morbo consumi censentur aut gladio, dum divina judicia non timeantur, atque ita fit ut admittendo illicita per ignorantiam multi deperant, & non solum præsentem vitam celerius cogantur amittere, sed & inferni supplicia sustinere. Ad vos ergo, sacrosancti Pontifices, quibus divina clementia potestatis paternæ concessit officium, in primis nostræ serenitatis sermo dirigitur, sperantis quòd ita populum vobis providentia divina commissum frequenti prædicatione studeatis corrigere & pastorali studio gubernare quatenus dum universi diligendo justitiam conversatione præcipua cum omni honestate studuerint vivere, melius, cuncta rerum adversitate remota, cælesti beneficio concedatur tranquil-

litas temporum & congrua salvatio populorum. Et licet absque nostra admonitione ad vos specialiter prædicandi causa pertineat, attamen reliquorum peccatis vos omnino credimus esse participes, si filiorum vestrorum culpas non assidua objurigatione corrigitis, sed silentio præteritis. Nam nec nos, quibus facultatem regnandi superni Regis commisit auctoritas, iram ejus evadere possumus si de subiecto populo sollicitudinem non habemus. Idcirco hujus decreti ac definitionis generalis vigore decernimus ut in omnibus diebus dominicis, in quibus sanctæ resurrectionis mysterium veneramur, vel in quibuscunque reliquis solennitatibus, quando ex more ad veneranda templorum oracula universæ plebis conjunctio devotionis congregatur studio, præter victimam quem præparari convenit, ab omni corporali opere suspendantur, nec ulla causarum præcipue jurgia moveantur. Sed vos, apostolici Pontifices, junctes vobiscum confacerdotes vestros & filios seniores Ecclesiæ ac iudices locorum, quoscunque agnoscitis quòd vitæ qualitas honesta commendat, ita universam populi multitudinem constanti vel Deo placita jugiter prædicatione corrigite ut & bene viventes mysticus adhortationis sermo mulceat, & excedentes ad viam recti itineris correctio pastoralis adducat, quatenus omnes unanimi deliberatione laudabiliter studeant vivere vel æquitatem & justitiam conservare, qualiter ab omni peccatorum face liberos suos sancta suscipiat Ecclesia Christianos. Enimvero quicumque sacerdotum aut secularium intentione mortifera perdurantes, crebrius admoniti, emendare negle-

xerint, alios canonica severitas corrigat, alios legalis poena percellat: quoniam nec innocentes potest reddere collata securitas liberos, nisi culparum probatio punierit criminosos; nec minor est pietas perversos contere quam relevare compressos. Convenit ergo ut iustitia & aequitatis in omnibus vigore servato, distingat legalis ultio iudicum quos non corrigit canonica praedictio sacerdotum. Quo fiat ut dum praeterita refecantur scelera, nullus audeat perpetrare futura, & ita universos excedentes pro disciplina tenore servando correctionis freno constringant ut in universa regione nostra pacis & concordiae iura proficiant. Cuncti itaque iudices iusta, sicut Deo placet, studeant dare iudicia. Nam non dubium est quod acrius illos condemnabit sententia nostri iudicij a quibus non tenetur aequitas iudicandi. Non Vicarios aut quoscunque de latere suo per regionem

sibi commissam instituire vel destinare praesumant, qui, quod absit, malis operibus consentiendo venaliter exerceant, aut iniqua quibuscunque spolia inferre praesumant. Clericorum transgressiones cum adversario instigante contigerint, quatenus illis pro divino amore reverentia major impenditur, tantum convenit ut acrius refecentur. Quoniam si sancti pastores, aut instituti iudices, quod nefas est, subditorum suorum scelera potius occultare quam refecare tentaverint, se ex hoc amplius reos esse vel noxios non ignorant. Cuncta ergo quae huius edicti tenore decrevimus, perpetualiter volumus custodiri; quia in sancta synodo Matisconensi haec omnia, sicut nostis, studuimus definire, quae praesentis auctoritate vulgamus. *Subscriptio Domini Gunthramni Regis*, Perrunas. Data sub die 1 v. Idus Novemb. anno xx iv. regni suprascripti Regis.

CONVENTVS

APVD

ANDELAUM,

Quando inter Guntramnum & Childebertum Reges Episcoporum procerumque consilio pax firmata, mutuique foederis pactio conscripta est anno Christi DLXXXVII.

EXEMPLAR PACTIONIS.

CVM in Christi nomine praecellentissimi Domini Gunthramnus & Childebertus Reges & gloriosissima Domina Brunichildis Regina Andelaum caritatis studio convenissent, ut omnia quae undecunque inter ipsos scandalum poterant generare, pleniori consilio definirent, id inter eos, mediantibus sacerdotibus atque proceribus, Deo medio, caritatis studio sedit, complacuit, atque convenit, ut quandiu eos Deus omnipotens in praesenti saeculo superesse voluerit, fidem & caritatem puram & simplicem sibi debeant conservare. Similiter quia Dominus Gunthramnus, juxta pactionem quam cum bonae memoriae Domino Sigiberto inierat, integram portionem, quae est de regno Chariberti, illis fue-

rat consecutus, sibi diceret in integrum redhiberi, & pars Domni Childeberti ea quae pater suus possederat ad se vellet ex omnibus revocare, id inter ipsos constat fixa deliberatione finitum, ut in illam tertiam portionem de Parisiensi civitate, cum terminis & populo suo, quae ad Dominum Sigibertum de regno Chariberti conscripta pactione pervenerat, cum castellis Duno & Vindocino, & quicquid de pago Stampensi vel Carnoteno in pervio illo antefatus Rex cum terminis & populo suo perceperat, in iure & dominatione Domni Gunthramni, cum eo quod superflite Domino Sigiberto de regno Chariberti antea tenuit, debeant perpetualiter permanere. Pari conditione civitates Meldoneses, & duas por-

tionem de Silvanectis, Turonos, Picavos, Abrincatas, Vicum Iuliensem, cum Conforanis, Lapurdo, & Albige, Dominus Childebertus Rex cum terminis à præfenti die suæ vindicet potestati. Ea igitur conditione servata, ut quem Deus de ipsis Regibus superstitem esse præceperit, regnum illius qui absque filiis de præfentis seculi luce migraverit ad se in integritate jure perpetuo debeat revocare & posteris suis Domino auxiliante relinquere. Illud specialiter placuit per omnia inviolabiliter conservari, ut quicquid Dominus Gunthramnus Rex filie suæ Chlorildi contulit, aut adhuc Deo propitiante contulerit, in omnibus rebus atque corporibus, tam in civitatibus quam agris vel redditibus, in jure & dominatione ipsius debeat permanere, & si quid de agris fiscalibus, vel speciebus, atque præsidio, pro arbitrij sui voluntate facere aut cuiquam conferre voluerit, in perpetuo auxiliante Domino conservetur, neque à quocunque ullo unquam tempore convellatur, & sub tuitione ac defensione Domini Childeberti, cum his omnibus quæ ipsam transitus genitoris sui invenerit possidentem, sub omni honore & dignitate secunda debeat possidere. Pari conditione repromittit Dominus Gunthramnus Rex ut si, ut habet humana fragilitas, quod divina pietas non permittat, nec ille videre desiderat, si contigerit Dominum Childebertum eo superstite de hac luce migrare, filios suos Theodobertum & Theodoricum Regem, vel si adhuc alios ipsi Deus dare voluerit, ut pius pater sub sua tuitione & defensione recipiat, ita ut regnum patris eorum sub omni soliditate possideant, & genitricem Domini Childeberti Domnam Brunichildem Reginam, vel filiam ejus Chlodosuandam germanam Domini Childeberti Regis, quandiu intra regionem Francorum fuerit, vel ejus Reginam Faileubam, tamquam sororem bonam, & filias in sua tuitione & defensione, spiritali dilectione recipiat, & sub omni honore & dignitate cum omnibus rebus earum, cum civitatibus, agris, redditibus, vel cunctis titulis, & omni corpore facultatis, tam quod præfenti videntur tempore possidere, quam quod adhuc Christo præfule justè potuerint augmentare, sub omni securitate & quiete possideant, ut si quid de agris fiscalibus vel speciebus atque præsidio pro arbitrij sui voluntate facere

aut cuiquam conferre voluerint, fixa stabilitate in perpetuo conservetur, nec à quibuscunque voluntas illorum ullo tempore convellatur. De civitatibus verò, hoc est, Burdegala, Lemovica, Cadurco, Benarno, & Begorra, quas Gailefuindam germanam Domine Brunichildis tam in dote quam in morganegeiba, hoc est, matutinali dono, in Franciam venientem certum est adquisisse, quas etiam per judicium gloriosissimi Domini Gunthramni Regis vel Francorum, superstitibus Chilperico & Sigiberto Regibus, Domna Brunichildis noscitur adquisisse, ita convenit, ut Cadurcam civitatem cum terminis & cuncto populo suo Domna Brunichildis de præfenti in sua proprietate percipiat, reliquas verò civitates ex hac conditione superius nominatas Dominus Gunthramnus dum advivit possideat, ita ut quandoque post ejus transitum in dominationem Domine Brunichildis heredumque suorum cum omni soliditate Deo propitiante revertantur, nec superstite Domino Gunthramno, neque à Domna Brunichilde, neque à filio suo Childeberto Rege, filiisque suis, quolibet ingenio vel tempore repetantur. Simili modo convenit ut Silvanectum Dominus Childebertus in integritate teneat, & quantum tertia Domini Gunthramni exinde debita competit, de tertia Domini Childeberti, quæ est in Rossontensi, Domini Gunthramni partibus compensetur. Similiter convenit ut secundum pactiones inter Dominum Gunthramnum & bonæ memoriæ Dominum Sigibertum initas, leudes illi qui Domino Gunthramno post transitum Domini Chlotharij sacramenta primitus præbuerunt, & si postea convincuntur se in parte alia tradidisse, de locis ubi commanere videntur convenit ut debeant removeri. Similiter & qui post transitum Domini Chlotharij convincuntur Domino Sigiberto sacramenta primitus præbuisse, & se in aliam partem transtulerunt, modo simili removeantur. Similiter quicquid antefati Reges Ecclesiis aut fidelibus suis contulerint, aut adhuc conferre cum justitia Deo propitiante voluerint, stabiliter conservetur. Et quicquid unicuique fidelium in utriusque regno per legem & justitiam redhibetur, nullum ei præjudicium pariat, sed liceat res debitas possidere atque recipere. Et si aliquid cuiquam per interregna sine culpa sublatum

est, audientia habita restauretur. Et de eo quod per munificentiam precedentium Regum unusquisque usque ad transitum gloriosæ memoria Domini Chlotharij Regis possedit, cum securitate possideat. Et quod exinde fidelibus personis ablatum est, de presenti recipiat. Et quia inter præfatos Reges pura & simplex est in Dei nomine concordia inligata, convenit ut in utroque regno utriusque fidelibus tam pro causis publicis quam privatis quicumque voluerit ambulare, pervium nullis temporibus denegetur. Similiter convenit ut nullus alterius leudes nec solliciter nec venientes excipiat. Quod si forsitan pro aliqua amissione partem alteram crediderit expetendam, juxta qualitatem culpæ excusati reddantur. Hoc

etiam huic addi placuit pactioni, ut si qua pars præsentia statuta sub quacunque calliditate tempore quocunque transcenderit, omnia beneficia tam repromissa quam in præsentia collata amittat, & illi proficiat qui inviolabiliter omnia supra scripta servaverit, & sit de sacramentorum obligatione in omnibus absoluta. His itaque omnibus definitis, jurant partes per Dei omnipotentis nomen & inseparabilem Trinitatem vel divina omnia ac tremendum diem judicij se omnia quæ superius scripta sunt absque ullo dolo malo vel fraudis ingenio inviolabiliter servaturos. Facta pactio sub die quarto Kalendas Decembris anno vicefimo sexto regni Domini Gunthramni Regis, regni Childeberti verò duodecimo anno.

PACTUS PRO TENORE PACIS

Dominorum Childeberti & Chlotharij Regum.

Circa annum Christi D X C I I I.

VT quia multorum insanie convalescent, malis pro immanitate scelerum digna reddantur. Id ergo decretum est, ut apud quemcunque, post interdictum, latrocinium comprobatur, vita incurrat periculum.

II. Si quis ingenuam personam pro furto ligaverit, & negator extiterit, duodecim juratores medios electos dare debet quod furtum quod obicit verum sit. Quod si latro redimendi se habet facultatem, se redimat. Si facultas deest, tribus malis parentibus offeratur. Et si non redimitur, de vita componat.

III. Qui furtum vult celare, & occultè sine iudice compositionem acceperit, latroni similis est.

IV. Si homo ingenuus in furto inculpatus, ad æneum provocatus, manum incenderit, quantum inculpatur, furtum componat.

V. Si servus in furto fuerit inculpatus, requiratur à domino ut ad viginti noctes

ipsum in mallum præsentet. Et si dubitatus est, ad fortem ponatur. Quod si placitum funnis non detricaverit, & alias viginti noctes ita fiet. Et persecutor causæ de suis consimilibus tres, & de electis aliis tres dabit, qui sacramenta firmarent per placita quod lex Salica habet fuisse completum. Et si dominus servum non præsentaverit, legem unde inculpatur componat, & de servo faciat cessionem.

VI. Si servus minus tremisso involaverit, & mala forte præferit, dominus servi tres solidos solvat, & servus ille trecentos ictus accipiat flagellorum.

VII. Si quis mancipia aliena injustè tenuerit, & inter dies quadraginta non reddiderit, ut latro mancipiorum teneatur obnoxius.

VIII. Si litus, de quo inculpatur, ad fortem ambulaverit, mala forte præferit, medietatem ingenui legem componat, & juratores sex medios electos dare debet.

DECRETIO

DECRETIO

CHILDEBERTI REGIS,

Data circa annum D X C V.

CHILDEBERTUS Rex Francorum vir inlulter. Cùm in Dei nomine nos omnes Kalendas Martias de quacunq; conditiones unâ cum nostris optimatibus pertractavimus, ad unumquemque notitiam volumus pervenire.

I. Ita Deo propitiante Anronaco Kalendas Martias anno vicefimo regni nostri convenit ut nepotes ex filio vel ex filia ad aviaticas res cum avunculos vel amitas sic venient in hereditatem tanquam si pater aut mater vivi fuissent. De illos tamen nepotes istud placuit observari qui de filio vel filia nascuntur, non qui de fratre.

II. In sequenti hoc convenit unâ cum leudis nostris ut nullus de crinosis incestum usum sibi societ conjugio, hoc est, nec fratris sui uxorem, nec uxoris suæ fororem, nec uxorem patris sui, aut parentis consanguinei. Si quis uxorem patris acceperit, mortis periculum incurrat. De præteritis verò conjunctionibus, quæ incestæ esse videntur, per prædicationem Episcoporum iustissimum emendari. Qui verò Episcopum suum noluerit audire, & excommunicatus fuerit, perennem condemnationem apud Deum sustineat, & insuper de palatio nostro sit omnino extraneus, & omnes facultates suas parentibus legitimis amittat qui noluit sacerdotis sui medicamenta sustinere.

III. Similiter Trejecto convenit nobis campo ut qualibet res ad unum Ducem vel iudicem pertinentes per decem annos quicumque inconcusso jure possedit, nullam habeat licentiam intertandi, nisi tantùm causa orphanorum usque ad viginti annos licentiam tribuimus. Quod si quis super hoc iudicium præsumpserit intertari, sol. xv. solvat, & rem quam malè intertavit amittat. De reliquis verò conditionibus omnes omnino causas tricenaria lex excludit, præter id quod in alia regna huc usque detenuit.

IV. Pari conditione convenit Kal. Mar. omnibus nobis adunatis ut quicumque admodum raptum facere præsumpserit, Tom. I.

unde impiissimus vicius adcreverat, vite periculum feriat, & nullus de optimatibus nostris de tam turpissimo vitio præsumat pro ipso precare, sed unusquisque admodum inimicum Dei persequatur. Qui verò edictum nostrum ausus fuerit contemnere, in cujuslibet iudicis pago primitus admittum fuerit, ille iudex solatio collecto ipsum raptorem occidat, & jaceat forbattutus. Et si ad Ecclesiam confugium fecerit, reddatur ab Episcopo, & sine ulla precatione exinde separentur. Certè si ipsa mulier postea raptori consenserit, ambo pariter in exilio transmittantur. Et si foras Ecclesiam capti fuerint, ambo pariter occidantur, & facultates illorum parentibus legitimis dentur, & quod fisco nostro debetur adquiratur.

V. De homicidiis verò ita iustissimum observari, ut quicumque ausu temerario alium sine causa occiderit, vite periculum feriat, & nullo pretio redemptionis se redimat aut componat. Et si forsitan convenerit ut ad solutionem quisque descendat, nullus de parentibus aut de amicis ei quicquam adjuvet. Nisi qui præsumpserit ei aliquid adjuvare, suum vuidrigildum omnino componat. Quia iustum est ut qui injustè novit occidere, discat justè mori.

VI. De falsariis ita convenit, ut quicumque in mallo præsumpserit falsarium minare, sine dubio suum vuidrigildum componat, quia omnino volumus ut falsarius reprimatur. Et si forsitan, ut ad solet, iudex hoc consenserit, & fortasse adquefecit istum falsarium custodire, vite periculum per omnia sustineat.

VII. De furibus & malefactoribus ita decrevimus observare, ut si quinque aut septem bonæ fidei homines absque inimicitia interposita criminofum cum sacramenti interpositione esse dixerint, quomodo sine lege involavit, sine lege moriatur. Et si iudex comprehensum latronem convictus fuerit relaxasse, vitam suam amittat, & hæc disciplina in populo modis omnibus observetur.

Lib. vii.
Capitular.
cap. 177.

B

VIII. Similiter Kal. Mar. Colonia convenit, & ita bannivimus, ut unusquisque iudex criminofum latronem ut audiverit, ad cafam fuam ambulet, & ipfum ligare faciat, ita ut fi Francus fuerit, ad noftram praefentiam dirigatur, & fi debilior perfona fuerit, in loco pendatur.

IX. Si quis Centenarium aut quemlibet iudicem noluerit super malefactorem ad prindendum adjuvare, sexaginta solidis omnino condemnetur.

X. Et quicumque fervum criminofum habuerit, & ei iudex rogaverit ipfum praefentare, & noluerit, fuum vvidrigildum omnino componat.

XI. Similiter convenit ut fi furtum factum fuerit, capitale de praefenti centena refituar, & caufator Centenarium cum centena requirat.

XII. Pari conditione convenit ut fi una centena in alia centena veftigium fecuta fuerit, & invenerit, vel in quibuscunque fidelium noftrorum terminis veftigium miferit, & ipfum in aliam cente-

nam minime expellere poterit, aut convictus reddat latronem, aut capitale de praefenti refituar, & cum duodecim perfonis fe ex hoc facramento exuat.

XIII. Si servi Ecclefiarum aut fifcalini furtum admiferint, fimilem poenam fuflineant ficut & reliquorum servi Francorum.

XIV. Die dominico fimiliter placuit obfervare ut fi quifcunque ingenuus, excepto quod ad coquendum vel ad manducandum pertinet, opera alia in die dominico facere praefumpferit, fi Salicus fuerit, solidos quindecim componat, fi Romanus, feptem & dimidium. Servus vero aut tres solidos reddat, aut de dorfo fuo componat. *Adlipiodus recognovit.*

XV. De chrenechruda lex, quam paganorum tempore obfervabant, deinceps nunquam valeat, quia per ipfam cecidit multorum potestas.

Datum pridie Kal. Mar. anno xx. regni Domni noftri Colonia feliciter. Amen.

DECRETIO

CHLOTHARII II. REGIS,

Data circa annum Chrifti DCCV.

DECRETUM est ut quia in vigiliis conftitutas nocturnos fures non caperent, eo quod per diverfas intercedente concludio scelera praetermiffa custodias exercerent, centenas fieri. In qua centena aliquid deperierit, capitale qui perdidit recipiat, & latro infequatur. Vel fi in alterius centena appareat, & adhuc admoniti fi neglexerint, quinos fol. condemnentur. Capitale tamen qui perdidit, a centena illa accipiat absque dubio, hoc est, de fecunda vel tertiacultodia.

II. Si veftigium comprobatur latronis, tamen praefentia nihil longe multando. Aut fi persequens latronem fuum comprehenderit, integram sibi compositionem accipiat.

III. Quod fi in trufte invenitur, medietatem compositionis truftris adquirat, & capitale exigat a latrone.

IV. Si quis in domo alterius, ubi clavis est, furtum invenerit, dominus domus de vita componat.

V. Si quis cum furto capitur, antedictae subjaceat legi.

VI. Si de fufpitione inculpatur, ad fortem veniat.

VII. Si mala forte priferit, latro tamen, ad utramque partem fint ternas personas electas, ne concludius fieri poffit.

VIII. De fervis Ecclefiarum aut fifci vel cujuflibet, quicumque inculpatur, ad fortem veniat, aut ad plebium promoveatur, aut ipfe precius a domino reformetur. Nam probati periculo subjacebunt.

IX. Si quis cujuflibet de potentioribus fervis, qui per diverfa poffident, de crimine habetur fufpectus, domino fecretius cum teftibus condicatur ut intra viginti noctes ipfum ante iudicem debeat praefentare. Quod fi in ftatutum tempus interludente concludio non fecerit, dominus ftatus fui juxta modum culpae interfredum & fuidum compenfabitur.

X. Si fervus ante admonitum dominum defuerit, capitale dominus refituar, &

de seruo faciat cessionem, & cum inuentus fuerit, detur in vindictam.

XI. Si quis occulte de re sibi furata a quolibet latrone compositionem acceperit, utraque latronis culpa subiaceat. Fur tamen iudici presentetur.

XII. Ut continuo capitale ei qui perdidit reformare festinet, & latronem perquirat. Quem si in truste perinvenit, medietatem sibi vindicet vel delaturam. Si fuerit de facultate latronis, & qui damnum pertulit, satiatur. Nam si persequens latronem ceperit, integram sibi compositionem simul & solutionem, vel quicquid dispendij fuerit revocavit, fides tamen iudici, in cuius pago est, referretur.

XIII. Nullus latronem vel quemlibet culpabilem, sicut summis Episcopis convenit, de atrio Ecclesie trahere presumat. Quod si sunt Ecclesie quibus atria clausa non sint, ab utraque parte parietum terrae spatium, arpenis pro atrio observetur.

XIV. Nullus confugiens foris ante dicta loca pro operarum cupiditate se dicat exire. Quod si fecerint, & capti fuerint, ad dignum sibi supplicium condemnentur.

XV. Quod si cuiuslibet servus defrensus suum dominum ad Ecclesias confugerit, & ibi primitus dominus ejus advenit, contentio excusatur, reddatur furum, ut se de pretio redimat.

XVI. Si quis ad vestigium minandum vel latronem persequendum admonitus venire noluerit, quinque solidis condemnentur.

XVII. Ea quae in Dei nomine pacis tenore constitutus, in perpetuum volumus custodire.

XVIII. Hoc statuentes, ut si quis ex iudicibus hoc decretum violare presumpserit, vitae periculum subiacere cognoscat.

EXPLICIT.

EDICTVM CHLOTHARII II. REGIS IN CONCILIO
Parisiensi V. datum anno DCXV.

*Edictum vel Constitutio incliti Principis Chlotacharii Regis super omnem plebem
in conventu Episcoporum in synodo Parisius adunata, sub die quintodecimo
Kalendas Novembris, anno xxxi. superscripti Regis imperij.*

FELICITATEM regni nostri in hoc magis magisque divino intercedente suffragio succrescere non dubium est si quae in regno Deo propitio nostro bene acta, statuta, atque decreta sunt, inviolabiliter nostro studuerimus tempore custodire, & quae contra rationis ordinem acta vel ordinata sunt, ne inantea, quod avertat divinitas, contingant, disposuerimus Christo praesule per huius edicti nostri tenorem generaliter emendare. Ideoque definitionis nostrae est ut canonum statuta in omnibus conserventur, & quod per tempora ex hoc praetermissum est, vel dehinc perpetualiter observetur.

I. Ita ut, Episcopo decedente, in loco ipsius, qui a Metropolitano ordinari debet cum provincialibus, a clero & populo eligatur, & si persona condigna fuerit, per ordinationem Principis ordinetur, vel certe si de palatio eligitur, per meritum personae & doctrinae ordinetur.

II. Ut nullus Episcoporum se vivente

Tom. I.

eligat successorem, sed tunc alius ei substituat cum taliter afficeretur ut Ecclesiam suam nec clerum regere possit. Itemque ut nullus vivente Episcopo adoptare locum ejus praesumat. Quod si petierit, ei minime tribuatur.

III. Si quis Clericus, quolibet honore munitus, contempto Episcopo suo, vel praetermissio, ad Principem aut ad potentiores quasque personas ambulare vel sibi patrocinium elegerit expetendum, non recipiatur, praeter si pro venia videatur expetere. Et si pro qualibet causa Principem expetierit, & cum ipsius Principis epistola ad Episcopum suum fuerit reversus, excusatus recipiatur. Is qui ipsum post admonitionem Pontificis sui retinere praesumpserit, sancta communione privetur.

IV. Ut nullus iudicum de quolibet ordine Clericos de civilibus causis, praeter criminalia negotia, per se distingere aut damnare praesumat, nisi convincitur ma-

B ij

nifertus, excepto Presbytero aut Diacono. Qui verò convicti fuerint de crimine capitali, juxta canones distringantur, & cum Pontificibus examinentur.

V. Quòd si causa inter personam publicam & homines Ecclesiæ steterit, pariter ab utraque parte prepositi Ecclesiarum & judex publicus in audientia publica positi ea debeant judicare.

VI. Cuicumque defuncto, si intestatus decesserit, propinqui absque contrarietate judicum in ejus facultate juxta legem succedant.

VII. Libertos cujuscunque ingenuorum à sacerdotibus juxta textus chartarum ingenuitatis suæ defendendos, nec absque presentia Episcopi aut prepositi Ecclesiæ esse judicandos, vel ad publicum revocandos.

VIII. Ut ubicunque census novus imple additus est, & à populo reclamatur, iuxta inquisitione misericorditer emendetur.

IX. De teloneo, ut per ea loca debeat exigi, vel de speciebus ipsis, de quibus præcedentium Principum tempore, id est, usque ad transitum bonæ memoriæ domnorum parentum nostrorum Gunthramni, Chilperici, Sigeberti Regum est exactum.

X. Judæi super Christianos actiones publicas agere non debeant. Quare qui se quæstuoso ordini sociare præsumpserit, severissimam legem ex canonica incurrat sententia.

XI. Ut pax & disciplina in regno nostro sit Christo propitiante perpetua, rebellio vel insolentia malorum hominum severissimè reprimatur.

XII. Ut nullus judex de aliis provinciis aut regionibus in alia loca ordinetur, ut si aliquid mali de quibuslibet conditionibus perpetraverit, de suis propriis rebus exinde quod malè abstulerit juxta legis ordinem debeat restituere.

XIII. Præceptiones nostræ per omnia impleantur &c. *Desunt reliqua hujus capituli, cum duobus sequentibus.*

XIV.

XV.

XVI. Quicquid parentes nostri anteriores Principes vel nos per justitiam visum concessisse & confirmasse, in omnibus debeat confirmari.

XVII. Et quæ unus de fidelibus ac leodibus, suam fidem servando domino legitimo, interregno faciente visus est

perdidisse, generaliter absque aliquo incommodo de rebus sibi justè debitis præcepimus revertiri.

XVIII. Puellas & viduas religiosas, aut sanctimoniales, quæ se Deo voverunt, tam quæ in propriis domibus resident, quàm quæ in monasteriis positæ sunt, nullus nec per præceptum nostrum competat, nec trahere nec sibi in conjugio sociare penitus præsumat. Et si quis exinde præceptum eliquerit, nullum fortiatum effectum. Et si quicumque aut per virtutem aut per quemlibet ordinem ipsas detrahere aut sibi in conjugium præsumpserit sociare, capitali sententia feriatur. Et si in Ecclesia conjugium fecerint, & illa rapta aut rapienda in hoc consentire videbitur, sequestrati ab invicem in exilio deportentur, & facultates eorum propinquis hereditibus socientur.

XIX. Episcopi verò vel potentes, qui in aliis possident regionibus, judices vel missos discussores de aliis provinciis non instituant nisi de loco, qui justitiam percipiant & aliis reddant.

XX. Agentes igitur Episcoporum aut potentum per potestatem nullius rei collecta solatia nec auferant, nec cujuscunque contemptum per se facere non præsumant.

XXI. Porcarij fiscales in silvas Ecclesiarum aut privatorum absque voluntate possessoris in silvas eorum ingredi non præsumant.

XXII. Neque ingenuus, neque servus, qui cum furto non deprehenditur, ab iudicibus aut ad quemcunque interfici non debeat inauditus.

XXIII. Et quandoquidem pastio non fuerit, unde porci non debeat faginari, cellarinsis in publico non exigatur.

XXIV. Quicumque verò hanc deliberationem, quam cum Pontificibus vel tam magnis viris optimatibus aut fidelibus nostris in synodali Concilio instituumus, temerare præsumpserit, in ipsum capitali sententia judicetur, qualiter alij non debeant similia perpetrare.

Quam auctoritatem vel edictum perpetuis temporibus valitum manus nostræ subscriptionibus decrevimus roborandum. HAMINGUS. CHLOTHARIUS in Christi nomine Rex hanc definitionem subscripsit.

Data sub die xv. Kalendas Novembris, anno xxxi. regni nostri, Parisius.